СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 78. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 4. квітня 1931. VOL. XXXIX. No. 78. Jersey City, N. J., Saturday, April 4, 1931. THREE CENTS.

ПОНАД 2,000 ВБИТИХ ПІДЧАС ЗЕМЛЕТРУСУ В МАНАҐВІ

МАНАҐВА (Нікараґва). — Сумом повиті руїни міста Манаґви. З румовищ витягають далі трупів. На самім ринку знайдено понад 500 убитих. Були це майже самі жінки і діти. Ще досі не знати дійсного числа вбитих. Але певно буде їх понад 2,000.

Яких 35,000 осіб осталися без даху. Тих, що були важко ранені, приміщено в шпиталях. Лікарі працюють як день так ніч і переводять операції.

Дехто вертає до руїн і з нараженням життя ратує останки майна. Та більша часть покидає Манаґву, бо населення є тої думки, що за короткий час буде поновний землетрус.

В місті й околиці проголошено воєнний стан, бо побоюються бандитизму. Наразі є спокій. Але ходять вісти, що повстанчий ватажок Сандіно думає заатакувати американських маринарів.

Покищо є достаточна скількість поживи і ліжків. А найбільша біда є з водою. Лікарі шеплять населення від тифу й інших недуг, щоби не допустити до епідемій.

Банки переносяться до міста Ґранади. Між руїнами міста є теж заховані міліонові депозити банків у грошах і вартісних паперах. Але з причини пожежі годі доступити до тих сховків.

САНДІНО ПРОПОНУЄ ЗАВІШЕННЯ ЗБРОЇ.

МЕКСИКО СІТИ. — Педро Хозе Зепеда, представник Агуста Сандіна, начальника повстанців в Нікараґві, подає, що Сандіно заборонив повстанцям атакувати американських маринарів і членів національної ґвардії. Отсе зарядження має бути важне до часу відклику й зобовязує повстанців так довго, доки вони не будуть атаковані з противної сторони.

МАЧАДО ХОЧЕ МИРИТИСЯ.

ГАВАНА. — Президент Мачадо візвав своїх політичних противників, щоби занехали дальшу боротьбу, кидання бомб і розрухи. Він обіцює привернути Кубі всі конституційні права й надати амнестію для політичних вязнів. Каже, що скінчить з військовим правлінням і радитиме разом з опозицією над поліпшенням політичного положення острова.

ДЕФІЦИТ РОСТЕ З КОЖДИМ ДНЕМ.

ВАШИНҐТОН. — З днем 31. березня виносив уже державний дефіцит $594,813,176. З кінцем фіскального року, себто 30. червня, надіються дефіциту на суму $800,000,000.

МАЙНЕРИ-КРІПАКИ.

ВАШИНҐТОН. — Б. А. Скат, заступник президента „Вест Вірджінія Майн Воркерс Юніон", розповідав перед сенатським комітетом про відносини в майнах у Вест Вірджінії.

Його довге зізнання було одним великим обвинуваченням вугільних компаній, які визискують майнерів при праці, не дають їм організуватися в юнії й змушують їх купувати споживчі артикули в компанійних склепах, де все продають на 60% дорожче ніж в інших склепах.

Скат твердив, що й Червоний Хрест відтягався давати помочи голодуючим безробітним майнерам.

СПІР ЗА ВІЙСЬКОВУ МУШТРУ В ШКОЛАХ.

ОЛБАНІ. — Перед д-ром Френком П. Ґрейвисом, стейтовим комішенером виховання, відбулося переслухання в справі заведення військової муштри в гай скул. „Ню Йорк Сіти Борд оф Едюкейшен" дозволила на таку муштру в „Джемейка Гай Скул". Деякі з родичів і учителів спротивилися тому, бо твердили, що така муштра не належить до школи. Вони казали, що школа не має піддержувати воєнного духа, а вчити дітей, що людство повинно вирішувати свої спори мирною дорогою.

Сторонники муштри твердили, що вже з мемуарів ґенерала Першинґа виходить, що треба бути готовим на випадок війни. Значить, треба вже зачати підготовку зі школи.

ЗАБРАЛИ ОПІЙ ВАРТОСТИ $1,000,000.

НЮ ЙОРК. — Федеральні аґенти перевели ревізію в домі під ч. 636 Годсон ст. і знайшли там пачки з опієм, які вартують понад $1,000,000. Опій привезено зі Сходу через Францію.

РОДЖЕРС ЗАПЛАКАВ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Підчас ланчу, присвяченому памяти футболевого ковча, Нута Ракне, забрав слово відомий гуморист, Вил Роджерс, і говорив жартами про покійного, а при кінці таки не видержав і сльози залляли йому очі. Яку мінуту Роджерс не годен був вимовити ані слова.

КОШТИ СЛІДСТВА.

НЮ ЙОРК. — Доходження, які мають бути переведені над адміністрацією міста з боку леґіслятури, коштуватимуть найменше $500,000.

РАДІО - КОНЦЕРТ В ФІЛАДЕЛФІЇ.

Заходом Комітету Злучених Українських Організацій відбудеться радіо-концерт в неділю, дня 5. квітня, в г. 10.30 вечером через стацію WPEN.

ЦІКАВИЙ КАРНИЙ ПРОЦЕС У ЮГОСЛАВІЇ.

В югославянській місцевости Стожаревач закінчився карний процес проти банди опришків Барбуловичів. У процесі, який тривав три місяці, було 77 підсудних. Їх обвинувачували в злочинах убивства, оружного нападу та грабіжі. Двох бандитів засудили на кару смерти, 10 на кару досмертної вязниці, 2 на 40 літ тюрми, інших на загальну кару 269 літ вязниці. Присяглі судді радили перед виданням вердикту 10 повних днів.

УБИТИЙ ПРИ ТЕЛЕФОНІ.

У Варшаві до телефонічного автомату приступив 30-літній Абе Альтман і почав телефонічну розмову з одною панною. В цій хвилині надбіг купець Зайдман і, стріливши до нього з револьвера, поклав його трупом. Вбивник арештований. Він признався, що вбив суперника з зазддрости, що той, хоч був жонатий, збаламутив його наречену і телефонував до неї.

ЛЕТУНСЬКА АФЕРА У ФРАНЦІЇ.

У Франції збанкротувало на 40 міл. франків субвенціоноване державою летунське т-во „Аеропосталь", що вдержувало комунікацію між Південною Америкою та заморськими посілостями Франції. Т-во це затягнуло 200-міліонову облігаційну позичку, а залля того сфальшувало урядові гарантії і сфабрикувало фікційні претенсії т-ва до державного скарбу. Які політичні наслідки матиме афера, покищо невідомо.

НАБИЛА ПРОКУРАТОРА.

В Лунинці арештовано й продержано у вязниці емеритованого старшину польської армії Г., закидуючи йому якісь ошуканства в продажі землі. По пятнацятьох днях його звільнено. На розправі прокуратор Томчак заховувався супроти жінки підсудного так нетактовно, що ця жінка скочила до нього і в салі розправ ударила його кілька разів в лице. Енерґічну жінку арештували.

ЗА ЛИХЕ СВІДОЦТВО.

В місті Пріштині в Сербії учень 7. гімн. кляси Ізмайлович дістав на півріччя лихе свідоцтво, за що напав на професора Константиновича і стрілив до нього 6 разів та поранив смертельно. Коли сторож школи хотів боронити професора, цей учень стрілив ще раз до нього. Ізмайловича арештували.

ЧОМУ ДІВЧАТА ПОКИДАЮТЬ ЦЕЙ СВІТ?

У Відні скочила з 5. поверху на вулицю 21-літна Ельза Паер. Вона померла в лічниці, признавшись перед смертю, що виконала самовбивство тому, що вона маленька і надто груба й товста, тому хлопці не хочуть з нею навіть танцювати, ані її любити.

СУМНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПОЛЬЩІ.

Дня 6. лютого посол Луцький (УНДО) говорив у соймі про стан селянства. Стан цей виглядає траґічно в цілій Польщі, але на українських землях він є найгірший. Ці землі найбільше спустошені за часів світової війни. В державнім буджеті що року фіґурує 10 міліонів золотих на відбудову краю. Але з того українському населенню не дано нічого. Ще й сьогодня 30,000 українських родин не мають стріхи над головою і живуть у „землянках". В часі земельної реформи українські землі великих маєтків віддано кольоністам-Полякам; Українці не дістали нічого.

З ТИХОЇ ВОЛИНСЬКОЇ СТОРОНИ.

В Рівному відбувся зїзд жидівських дописувачів до часописів усеї Волині. На зїзді висловлено бажання про заснування на Волині жидівської щоденної газети. Хай за нас працюють, а ми поспимо.

КУРИМО ТАЙ КУРИМО.

За жовтень, листопад і грудень 1930 р. Підкарпатська Русь дала вторгувати державному скарбови за тютюн 8,910,000 корон. Здавалосяб, дрібничка: потягне собі чоловік раз-два диму, а дехто за губу трохи покладе, а подивітеся: в один лише день на Підкарпатті випльовують на це „заняття" майже 100 тисяч корон. А кажемо, що „худобні сме!" (Ужгородська „Свобода").

„СТАТКУ ЗДАР"!

Чеське міністерство рільництва наказало своїм робітникам при зустрічі з урядниками в лісах, або маєтках, витатися так: „Статку здар"! На то мають одержувати: „Здар"! Це, очевидно, один з пунктів програми боротьби з 'господарською кризою. Воно й правда, до цього часу у нас у висловах привитання панувала анархія. А тепер от маємо порядок: сказав „здар" і закрий писок! — (Ужгородська „Свобода").

ПОЛЬСЬКА КУЛЬТУРА.

Львівське воєвідство за два місяці (гудень-січень) закрило: 17 читалень „Просвіти", 19 „Луґів", 12 „Соколів". Разом 48 українських культурно-освітних організацій. Ворог хоче, щоб царювала коршма, а не освіта.

ВЕЛИКІ ГРОШЕВІ ЗЛОВЖИВАННЯ У ПОЗНАНСЬКІЙ ЗАЛІЗНИЧІЙ КАСІ.

Головний бухгалтер емеритальної залізничої каси в Познані, Васілевський, украв на шкоду тієї інституції 150 тисяч золотих і втік з Познаня. З Катовиць він повідомив листовно власти, що гроші вкрав у той спосіб, що фальшував чеки П. К. О. Частину готівки прогуляв, за решту втік. Васілевський мав 33 роки і лишив жінку і діти. Шукають за ним.

САМОВБИВСТВО БАНКИРА.

Багатий колись варшавський банковець, 42-літний Яків Монтович, попавши в фінансові клопоти, у нервовім розстрою вискочив крізь вікно 4. поверху і за пару хвилин помер.

ДО ЧОГО ДОВОДИТЬ РУМУНСЬКА ПЕДАГОГІЯ.

Сім учеників 6. кляси гімн. у Білцях пішли вечером у місто без дозволу надзирателя; директор школи, Смоловський, виключив їх за це на два тижні зі школи. Два з покараних боялися злих наслідків цеї кари й постановили пополнити самогубство. Вони випили більшу скількість отруї. В розпучливім стані віддали їх до лічниці. Сюди приводить румунська педагогія молодих людей. В цілім світі не має педагогія таких засад, щоби виключувати учеників на довший час зі школи й наразити їх на погубний вплив позашкільного виховання. Видно, що румунська педагогія наймодерніща.

ПРИСУД НА ЗЛОДІЙ ПОЧТОВИХ МАРОК.

Перед львівським судом запав присуд на злодіїв почтових марок, яких вони вкрали на почті при гол. залізн. дворці на 400 тисяч золотих. Бобелю та Майхровича суд увільнив, хоч вони признилися в поліції до крадежі. На основі судового слідства суд не міг привязувати великої ваги до їх зізнань. Затє тих, що купували крадені марки: Гольцмана суд засудив на 3 роки тюрми, Парнеса на півтора року, Люблина на 1 рік, Наєра на 6 місяців, Горовіца на 3 місяці. Трьом останнім відложили кару на 3 роки. Почта потерпіла шкоди на 27 тисяч золотих, бо часть крадених марок віднайшлася.

СУҐҐЕСТІЯ.

В українській окрузі російської радянської республики ДПУ арештувало селянина Башкіна, який мав звичайний ґузик, обдурював темних селян, що це ґузик вбитого царя Миколи II. і лікував тим ґузиком хорих людей, побираючи за те гроші. Найцікавіше те, що на судовій розправі багато селян доказували, що той царський ґузик справді вилічив їх від хоріб.

СЛОВІНСЬКИЙ САБОТАЖ.

В Сангроце під Горицією вилетів у повітря один будинок італійського монастиря оо. Капуцинів. Поліція має докази, що бомбу підложили члени тайної словінської організації, тому, що цей монастир змінив кілька словінських шкіл на італійські. Будинок висаджено в повітря такими самими бомбами, як минулого року редакцію фашистівської газети в Трієсті.

САМОВБИВСТВО.

У Познані застрілився ротмістр 15. полку уланів, Бучинський. Його жінка, довідавшися про смерть чоловіка, попала в такий розстрій нервів, що її відвезено до дому божевільних. Причиною самовбивства ротмістра було те, що його мали арештувати за якусь провину супроти дисципліни.

МАЛОЛІТНІЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ.

В селі Клещеле на Волині було двох хлопців: 16-літний Іван Панасяк і Микола Солотюк. Ці два хлопці завжди сварились і бились, що скінчилося тим, що Панасяк зарізав ножем свого 14-літнього ворога й лишив його на полі. Суд засудив 16-літнього злочинця на 10 літ вязниці.

ПОЛЬЩА РОБИТЬ УСІ СТАРАННЯ, ЩОБ ЛІҐА НАЦІЙ НЕ РОЗГЛЯДАЛА УКРАЇНСЬКИХ СКАРГ

МАНЧЕСТЕР (Англія). — Ґазета „Манчестер Ґардіян" подає телеґраму власного кореспондента про те, що після невдалих переговорів Поляків з українським посольським клюбом про відтягнення Українцями своїх скарг до Ліґи Націй на Польщу за „пацифікацію" Галичини, Польща робить інші старання, щоб не допустити до обговорення української справи в Лізі Націй. З цією метою польський міністер справ закордонних, Залеський, поїде до Парижа просити Бріяна, щоб Франція рішучо станула на сторону Польщі.

При тім кореспондент каже, що останні успіхи англійського міністра справ закордонних, Гендерсона, на міжнародньому полі, як миротворця, вплинули на нього ніби шампан, а тому він тепер упивається своїми успіхами й мріє стати предсідателем міжнародної конференції по загальному обеззброєнні, яку Ліґа Націй скликає в 1932 році. Гендерсон є членом Бріянової комісії по підготовці конференції по обеззброєнню. Ця комісія має скоро зїхатися в Парижі.

Отож Залеський також поїде до Парижа й очевидно там постарається разом з Бріяном прихилити Гендерсона на сторону Польщі. Не треба забувати, додає кореспондент ґазети, що Гендерсон є головою комісії, яка розглядає українські скарги в справі пацифікації Галичини, котрі приняла Ліґа Націй.

НОВІ ВОЄННО-МОРСЬКІ НЕПОРОЗУМІННЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Виявляється, що Франція й Італія в своюму воєнно-морському порозумінню згодилися не будувати воєнних кораблів більших від 25 тисяч тон поємности й не узброювати їх гарматами більшими від 12 цалів. До цього приєдналася й Англія.

Тимчасом Америка не може ніяк погодитися на таке зменшення величини кораблів, бо її морські авторітети кажуть, що для оборони Панамського каналу та інших стратеґічних пунктів Америка потребує кораблів величини до 35,000 тон поємности, узброєних 16-цалевими гарматами. Така розбіжність вимог між Америкою та европейськими державами ставить нові трудноці на шляху до здійснення воєнно-морського договору про обмеження своїх сил всіми пятьма морськими державами, з включенням Японії.

ВИКИДАЮТЬ ПОЛЬСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ З ДАНЦІҐУ.

ДАНЦІҐ (Вільне місто). — Міський уряд заявив польському урядови, що після 1. липня бужучого року польські воєнні кораблі не можуть мати своєї бази в Данціґу. В 1921 році Данціґ підписав спеціяльну умову з Польщею, по якій дозволялося польським воєнним кораблям мати свою базу в Данціґу й зимувати в цьому порті.

Тепер міська влада вважає, що Польща може перевести свою базу до власного порту, Ґдині, якого будову вже закінчують.

РОЗЛОМ СЕРЕД НІМЕЦЬКИХ ФАШИСТІВ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Частина членів партії націонал-соціялістів виповіла послух свойому ватажкови А. Гітлерови. На чолі опозиції став бувший поліційний капітан Вальтер Штенес, котрий досі командував фашистівськими боївками, що називаються „Штурм-батальони". Ця частина фашистівської партії не згоджується зі стриманою політикою Гітлера й думає, що треба організувати похід фашистів на Берлін для захоплення влади, як це свого часу зробив Мусоліні, йдучи на Рим.

До Вальтера Штенеса приєдналася більша частина воєнних фашистівських частин, а пішли з ним і деякі члени націонал-соціялістичної партії. Головний штаб гітлєровських воєнних частин і їх ґазета знаходяться в руках штенесовців. Треба чекати завзятої міжусобної боротьби обох фракцій, дотепер бувшої єдиної фашистівської партії.

НАСЕЛЕННЯ РАДЯНЩИНИ ЦІЛКОВИТО ВИСНАЖЕНЕ.

МОСКВА (СССР). — Кореспондент нюйорського „Таймсу", Дюранті, подає, що світова економічна кріза відбилася болючо також на радянській Росії, хоч комуністи ввесь час старалися представити, що ця кріза відчувається лише в капіталістичних державах. Московські правителі замовили за кордоном потрібні їм машини для своєї пятилітки, сподіваючись розплатитися за них експортом збіжа та ріжної сировини й краму з радянщини.

Коли прийшло до значного спаду цін на світових ринках, а також зменшилася купівля радянського краму за кордоном, большевикам довелося продавати по якій лише можливо ціні все те, що вони вивозили за кордон. Зсідси зявився з одної сторони відомий радянський „домпінг", а з другої сторони довелося забрати в населення на 40% більше проти попередних плянів експорту. Тепер населення Радянщини остаточно виснажене й живе на пів голодне там, де ще не голодує цілковито. Радянщина переживає часи дуже напруженого економічного стану.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1837
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„НАЦІОНАЛЬНА ВТРАТА"

З приводу трагічної смерти футболевого ковча, Нута Ракне, вислав президент Гувер кондоленційну телеграму, в якій назвав його смерть „національною втратою".

В Америці, в якій більша часть населення захоплена спортом, ми звикли до ріжних широко реклямованих спортових божків, але тоді, коли вони живі й коли живі їхні успіхи. Та назвати по смерти футболевого ковча „національною втратою", це вже неабияке признання, коли воно походить від президента держави та коли це признання відноситься до колишнього іміґранта, котрий прибув з родичами з Норвеґії до Америки, як йому було 5 літ.

Нут Ракне згинув на 43 році віку, в самім розгоні життя. І не помилився американський гуморист, Вил Роджерс, коли під вражінням вістки про смерть Ракне написав, що й смерть президента держави не потрясла би більше Америкою, ніж смерть того футболевого ковча.

Воно дивне читати такі похвали людині, яка не обзнакомлена зі спортом і знає мало, або й нічого про діяльність Нута Ракне. Та вже президент Гувер підчеркнув у коротких словах вартість Ракне, яка полягала в тім, що він був представником чистого спортменського ідеалу й умів той ідеал защіпити.

Ракне був індивідуальністю у спорті. Він зреволюціонізував футболеву гру. Він переконав, що не рішає в грі груба сила, великани, а доказував, що можна осягнути побіду і зі звичайними людьми, бо тут рішає дух, сприт і знання.

Ракне не терпів людей, що не брали собі до серця програної, бо „на слідуючу суботу буде можна осягнути побіду". А не любив програвати тільки тому, що програна віддалює його від цілі, яку він хотів осягнути. Він був горячим приклонником чесної конкуренції. І вважав великим нещастям сучасного американського спорту і бизнесу те, що вони зачинають мати чимраз більший страх перед конкуренцією. Бо той страх зачинає родити породу людей, які зрікаються успіхів тільки тому, що до них не можна легко дійти, що треба важко працювати, студіювати, вправлятись і жертвувати собою.

Ракне вчив, як можна програвати і задержати рівновагу духа, щоби в остаточнім моменті осягнути побіду. А разом з тим був завжди джентельменом супроти побитого конкурента. Тому саме виявилося по його смерти, що він мав конкурентів, але не мав ворогів.

Характерник.

„ПАТЬОМКІНСЬКІ СЕЛА ЗБЛИЗЬКА"

(Обмосковлення України).

(Докінчення)

1. (Радянський Книгар ч. 19., передовиця ст. 2): „Питання про місце й ролю сітки Оґізу на Україні тим більше важливе, що ся сітка має більшою мірою політичне значіння".

2. (звідтиж). „На Україні істнувало кілька філіялів Ґізу, Держтрудвидаву, Держтехвидаву, Робітника Освіти, і і инш. (москов. видавн. Хар.). З них найбільш розвинену сітку з книгарнями, кіосками, книгоношами мав апарат Ґізу. **Ґіз просував книжку не лише на заводах, він мав кіоски по військових частинах, де монопольно постачав усі червоноармійські залоги на Україні".**

3. (звідтиж, ст. 2; Оґіз, Обєднане государств. Іздат. Р. С. Ф. С. Р.) **„Оґіз передбачає розгорнути на Україні велику сітку** тинізованих **нигарень-кіосків в містах, по робітничих районах,** то що, коротко кажучи, **Оґіз збирається ще більше інтенсифікувати свою роботу на Україні, звязуючися безпосередно зі споживачем і підприємствами, бібліотекою, школою, військовими частинами, то що".**

4. (Рад. Книгар, ч. 19 1930. р. ст. 26 і 27) „Ґіз РСФСР. почав приймати в свій склад **філії російських видавн. на Україні.** На 15. вересня прийнято вид-ва: „Комакадемія", „Зіф", „Молодая Ґвардія", „Тринопечать", „Роботнік Просвещенія". В стані прийому „Держтрудвидав" і „Держтехвидав".

5. (Там же) „Масова робота, що її тепер переводить Ґіз, надалі має ширитися. Тепер вид-во має **силу кіосків,** що розповсюджують масову літературу на заводах (та підприємствах), **на одному Дніпрельстані істнує 13 кіосків** і багато кіосків по Вишах, що продають підручники".

6. (Там же) „в Харкові істнує книгарня „Кніга рабочему", яка має величезний штат цехорґанізаторів і книгонош, що просувають книжки на ХПЗ., Транторбуд та инші заводи".

7. (Радян. Книгар ч. 20 ст. 11) „В **кожному** окружному місті Ґіз РСФСР **під виглядом** „Військових книжкових кіосків" **повідкривав стої нові філії з широким асортиментом книжок".**

З наведених уривків кожному ясна жахлива картина сеї справи, але можна додати для ще більшої ясности — сього уривка з інтервю, уділеного кореспондентові Рад. Книг. представником Ґіза на Україні — Берштейном:

„Обіг **російської книжки** за півроку **збільшився** проти минулого о 67% (2,300,000 кн. проти минулого 1,212,000 кн.). **А на майбутній рік** (1931. р.) в звязку з величезними промфінплянами, загальним зростом попиту на книжку **гадаємо реалізувати книжок на 16 до 18 міл. карб."**

При тому не слід забувати, що тут мова **лише** про московські книжки, які поширював Ґіз, але є ще **багато й инших московських** книгарень на Україні, а крім того й так звані „українські" книгарні продають величезну скількість московських книжок. В якому відношенню стоїть продана Ґізом скількість книжок до проданої **„українськими"** книгарями, можна бачити зі статті Кушниренка (Радян. Книгар ч. 21): „У **Полтаві** філія Укркнигоцентру ставить своїм **завданням** розповсюднити літературу за квартал жовтень-грудень (1930. р.) **на карб. 120,000.** — Ґрунт для роботи з книжкою на Полтавщині є".

Але є там „військовий відділ Ґізу РТФСР., що за своїм промфінпляном має розповсюдити літератури за той же квартал на 80,000 карб. Не дивлячися на те, що в Полтаві істнувала низка видавництв, всеж справу розповсюдження книжок не було поставлено на належну височінь".

Додамо до сього й без того красномовного свідоцтва, що в числі запроектованих до продажі книжок (на 120 тис.) була певно мало не половина московських, бо ось напр. оголошення з Коопер. Книгаря ч. 5-6 (ст. 41):

„Книгоспілка має представництво на Україні та всякі книжки видавництв: Центросоюза, Книгосоюза, Новая деревня. Новий Аґроном, Севєрний печатнік, Темірязевскій Інстітут, Наркомторг СССР., Наркомюст РСФСР., Свердловскій Унівєрсітет, Масковскоє Таваріщество Пісатєлей, Макіз, Академія, Економіческое абазреніє, Начаткі знанія, Прав. іздатєльство, Абразаваніє, Научноє Кніґоіздатєльство, Науч. хім.-техніч. іздат., і инші".

Отже не помилимося, коли скажемо, що Москалі ведуть справу так, що **московською** мовою поширюється **стількиж або й більше, ніж українською, а українські книжки в свою чергу мають майже всі москвофільський характер** (хочаб у „передмові"). — І се зветься у наших червоних „дудикевичів" — „українізацією"!

Після перечитання всього поданого попереду, у настроєного „оптимістично" українського читача може зявитися думка: „а все-ж там є протимосковська течія **серед комуністів** і певна воля слова, бо чомуб про те мали писати комуністичні журнали? — Але, на жаль, мусимо ствердити правдивість слів Маланюка про Україну: „хахлацькі **унтер-**офіцири її (України) патос на сотні літ"! Увесь шум, підчас якого „в запалі" розповіли про те, про що звичайно мовчиться, виник лише в наслідок „патріотизму" своєї... установи: залежало як редакції, так і дописувачам тільки на тому, щоб книгарська сітка ДВОУ одержала почесне доручення поширювати самій московську літературу на монопольних основах!

Щоб читачі в тому наочно переконалися, дамо одному з тих рабів самому слово:

„Жадною мірою не визначає, що російську книгу на Україні поширювати не слід. Колиб хто таке подумав, себ був прояв **найнеприпустимішого українського шовінізму.** Радянська Україна завше (? Хар.) **буде споживати російську книжку,** друковану мовою **Леніна,** мовою більшовизму й розмір споживання російської книжки буде ввесь час, з року на рік, невпинно зростати в абсолютних кількостях, хоч питома вага буде зменшуватися".

Не можу стриматися, щоб не навести для паралелі уривок з рапорту члена Комітету державного поратунку, Барера, який казав:

„Федералізм і забобони говорять по бретонському, еміґрація та ненависть до республіки по німецьки, контрреволюція говорить по італійськи, а фанатизм по баски...

„...Тільки та мова, котра дала свої звуки вільности й рівности, мова, котра має законодавчу трибуну і 2000 трибун народніх, котра розказала всій Европі про вартість 14 армій, мова, котра служить струментом слави відвоювання Тульона, Ландау, Фор Вобана й знищення армій королівських — **тільки та мова може стати всесвітньою".**

Правда, вражаюча подібність арґументів? Але є й „маленька" ріжниця: в останньому випадку се мова націоналіста — **Француза** (найнеприпустимішого шовініста) про французьку мову, а в першому — мова **раба-Українця** про **московську мову,** на думку котрого його слова не є „найнеприпустимішим московським шовінізмом".

Але дамо слово знов авторові тоїж передовиці: „Коли в чому можна докоряти українській книготорговельній сітці", пише він, „то в усякім разі не в нехтуванні справою просування російської книжки, скорше навпаки. Вся книготорговельна сітка на Україні торгує **російською** книжкою поруч з українською".

Отже тому їм лише ходить про те, щоб усю сю справу передали їм на таких умовах: „Укркнигоцентр та Книгоспілка **можуть ґарантувати ОҐіз'у певні суми обігу його продукції** на Україні. Ці ґарантії дадуть можливість ОҐізові не лише зберегти по Україні ті обіги, що він їх мав, але й передбачати певний відсоток зросту російської книжки надалі".

Рабові (бо він із „малоросів", які вславилися „самоотверженостю", тай доказів досить) повірили і в грудні 1930 року Книгоцентр РСФСР. ухвалив: „по тих республіках, де місцева сітка книгорозповсюдження може цілковито забезпечити поширення російської книжки, щоб Книгоцентр РСФСР. передав сю справу **місцевим** орґанізаціям".

Отже з наведеного видно, що є цілий апарат, як для москалізації Українців, так і для здобування коштів (навіть примусовим способом) на все більший зріст московського видавничого руху, московської культури — нашим коштом.

При сій нагоді слід відмітити, що для української меншости, яка примусово попала в межі РСФСР., не видається нічого і нема там жадних українських видавництв і ДВОУ чи инші видавництва не мають там ні філій, ні книгарень. Ось що про се пише Горбачов із Саратова (Рад. Книг. 20 ч. ст. 15): „Жадна книгорозповсюдницька орґанізація до цього часу не провадила постачання літератури нацменшостям, особливо українській", хоча селяне „наказували" авторові допису „не забути надіслати „Кобзаря", якого „йому пощастило здобути з України лише 700 примірн. **„за браком його на Україні".**

Словом, в усьому проглядає „рівність" і користи з федерацій, а коли треба так зван. „незалежній Україні" хоч би паперу, то, як пишуть там же: „Всі заходи, скеровані до поліпшення стану з папером, **зокрема відрядження до Москви, не дали бажаних наслідків; нині ДВОУ знову надсилає члена правління до Москви, щоб прискорити відвантаження паперу".**

Правда, і зручно і цілком „самі собі пани".

Але ще декого може трохи дивувати, пощо видають Москалі українською мовою хоч і „підсортованих", хоч і деколи підроблених, але всеж европейських клясиків, та ще й у такій скількости, що як розпродати трохи їх за кордоном — то для України Совітської лишається хіба „на показ", бо **по одній книжці** пересічно **на двацять тисяч** душ! Тай сю загадку легко зрозуміти, прочитавши інформативну замітку на ст. 33. Радянського Книгаря, яку наводимо: „Комітет в справах друку, затверджуючи плян роботи Укркниги, накреслив ряд заходів для посилення експорту книжок. Укркнизі надано право броніювати ту чи иншу назву, за умовою, що коли замовлення з закордону не може бути виконане через порушення видавництвом броні, то винні в сьому відповідають як за зрив експорту. До кожної наукової книжки додано резюме і пояснення чужоземною мовою". Отже може навіть забракнути книжки для „місцевого" населення, але **за кордон** мусить книжка піти!

Москалі прекрасно розуміють, що всяка книжна висилка за кордон, **навіть** безплатна, є просто **дрібничка,** витрачена московською державою на **пропаґанду,** тимбільше, що багато книжок іде за гроші і тоді здирає ся спекулянтська публика по одному доляровi за кожніх два карбованці!

Думаю, що на сьому можна закінчити статтю, але не пошкодить подати резюме — білянс цілої федеративної ідилії в царині видавничої культури.

УСРР. 1. Не має свого паперу; РСФСР. 1. Має свій папір і дає УСРР двічі меншу пайку. 2. **УСРР.** У видавництвах панує хаос і вони видають великий відсоток і найповажнішої літератури московською мовою. 2. РСФР. Істнує багато чисто московських видавництв. 3. **РСФСР.** Українських **видавництв** не істнує. 4. **УСРР. Українські книжки** дорожчі за московські і їх навмисне мало друкують, а крім того друкують московські, збагачуючи їхню культуру. 4. РСФСР. московські є дешевші і друкують не лише для себе, а і для збуту в кольоніях. 5. **УСРР.** Книгарні, т. зв. „місцеві" — зле поставлені і переповнені московськими книжками. 5. **РСФСР.** Поставлені добре і мають в кольоніях добре розвинуту сітку аґентур. У себе українських книжок не ширять. 6. УСРР. Істнують у великій скількости московські книгарні. 6. РСФСР. Українських цілком не істнує. 7. **УСРР.** „Місцеві" книгарні зобовязалися поширювати певну, все зростаючу скількість московських книжок. 7. **РСФСР.** Жадного зобовязання не лише поширювати українські книжки, а навіть і тримати їх не давали і не продають.

Замісць балянсу дозволимо собі зацитувати за д-ром Донцовим слова Бісмарка: „Найкраща спілка на світі є людина з конем, але треба вважати, щоб не бути конем" — здається на се Українці не уважали і багато дехто й досі не вважає!

(„Літературно-Науковий Вістник", Львів).

І. Бондар.

ДЕЩО ПРО ТАНКИ

(6)

Отже, куди не кинь оком, на полі обрядових пісень та танків лежить поле облогом. Розорати його можуть ті, котрі присвятили себе плеканню української національної пісні, української національної музики та танків. Вони повинні добре вистудіювати та опанувати тим матеріялом, в якого обшарі хочуть працювати й творити, а поле до діяльности велике й просторе. В наших обрядових піснях та танках є багато ріжноманітности, відповідно місцевим звичаям наших людей. Наші артисти повинні витворити українські танки та обрядові пісні такими, щоби вони були однаково „своїми" й милими кождому відтінкови нашого народу. Треба їх аранжувати так, щоби кожен знайшов у них таке, що є й у його селі, чи околицях найкращого.

Для цього потрібно в першу чергу, як я вже сказав вище, відвіяти всю полову від здорового зерна, або відкинути все те, що не відповідає духові й ідеї певного танку чи обрядової пісні. Потім взяти все, що є найліпшого в ріжних місцевостях широкої України, що вталено в пісню чи танок, відповідно місцевим обставинам, чи відповідно місцевій творчости народу, й з тих ліпших, артистичних фраґментів утворити цілість пісні чи танку. Таким способом можна створити вищу форму обрядового танку й пісні, зберігаючи в них народний дух і народню творчість. Це велика творча робота по впорядкованню й аранжуванню нашого обрядово-релігійного фолькльору. Але це можна зробити лише на ґрунті глибокого знання та студіювання ґенези наших обрядів, їх танків та пісень.

Як читач бачить, я ввесь час кажу разом про обрядові танки та пісні, не розриваючи їх. Це тому, що вважаю абсолютно недопустимим відобрати пісню від наших обрядових танків, або від обрядової пісні відобрати танки. Навіть в деяких випадках (художній концерт, наприклад) від танку пісню ще можна відлучити й й продемонструвати її перед глядачами, але танку відлучати від обрядової пісні зовсім не слід. Обрядова пісня це вже дальша форма розвитку обрядового танку, вона є доповненням, поясненням і поглибленням змислу танку. Обрядові танки без відповідної пісні все одно, що колиб у сучасних говорячих кінових картинах відобрати від дієвих осіб їх мову, а лишити лише рухи та музику. Це може трохи перебільшене порівнання, але воно наглядне.

Тому, виводячи на сцені перед публикою наші обрядові танки, неодмінно треба виводити ввесь обряд зі співами й відповідною сценерією, яка потрібна, щоби в точности передати все те краще, що витворив наш нарід. Тоді кожен виступ з обрядовими чи релігійними танками буде мати характер цілковито закінченої народньо-артистичної містерії, чудового народнього мистецтва, яке тисячліттями утворив наш нарід. Як без нашого чудового народнього мальовничого убрання танки народні гублять свою ориґінальність і красу, так саме обрядово-релігійні танки без відповідного співу й обрядової дії гублять свій внутрішній змисл, гублять свою містичність, лишаючись лише технічно-рухомою забавкою.

Українські історичні танки.

Властиво в деяких танках дуже важко провести межу, де кінчиться обрядово-релігійна сторона танку, а де починається історична. Таксамо й в обрядово-релігійних піснях. Та всеж є українські пісні й танки, які мають чисто історичний характер. На жаль, вони ще менше знані нам ніж танки обрядово-релігійні, бо вони значно пізнійше повстали серед нашого народу й зі зміною обставин змінилися до непізнання, або й зовсім забулися. Удержалися дотепер лише деякі танки з козачих часів, з часів гайдамаччини, як „Гопак", змінений „Запорожський герць", „Козак" і т. д.

Сучасна доба ще не витворила воєнного танку, хоч уже дала кілька воєнних пісень, які згодом перейдуть до скарбниці української народної творчости, як сучасні думи. Та подекуди помічається спроба наших танцюристів створити історичний український танок. На жаль, покищо такі спроби бачимо на ґрунті української історії козачих часів, а не сучасности. Це велика хиба наших артистів-танцюристів, які ще й досі не можуть збагнути величі сучасности, яку треба відбити в усіх галузях українського мистецтва. В малярстві ми вже маємо кількох майстрів, які сучасність переносять на полотно, таксамо й у різбарстві, в пісні й в музиці вже маємо кілька нових композицій, які відбивають сучасність, так само знаходимо це й у прозі та поезії. Лише танкове мистецтво чомусь занедбане, чомусь лишається позаду всієї української штуки.

А взяти хоч би такі, наприклад, теми: „Танець Чорношличників", багато є до цього матеріялу з їх відважних, героїчних боїв; або танок „Повстанців", чи танок „Жертв чекістів" і т. д. Сучасність дає стільки матеріялу для всякої мистецької творчости, що можна самих танків витворити яку сотку. Значіння їх може бути надзвичайно велике, коли в них ясно відібється певна українська визвольна ідея, українська державницька ідея взагалі, героїзм української армії, чи повстанців. Або можна створити такий страшний танок у звязку з працею чекістів на Україні, що він буде потрясати душею глядачів і буде однаково кождому зрозумілий: чи він знає український нарід або українську мову, чи ні. Коли представити в танкові увесь жах чекістського крівавого садизму й крівавого божевілля та страждання дріжучої, ідеально чистої жертви чекіста, то це буде в тисячу разів сильнійшою пропаґандою проти чекістів, ніж сотка грімко-виголошених промов, бо мова танку хоч і примітивна, але в той самий час вона й універсальна — її розуміють всі народи. А дати героїчний танок нерівної боротьби українських повстанців з червоними чи з чорними Москалями, а показати в танкові жертви хоч би колхоської політики московських большевиків, конаючі жертви голоду на Україні й т. д. Хіба це мале поле до творчости? Хіба мало матеріялу, щоби справжній мистець міг витворити з нього новітні історичні танки українського народу, які будуть дійсною могутньою пропаґандою проти ворогів українського народу й возвеличенням героїзму України в боротьбі за державність.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОПОМОЖІМ ЗАГАЛЬНОМУ ДІЛУ.

Той, що взявся за виставу в Метрополітен Опера Гавс, повинен журитися, щоби та вистава випала гарно під артистичним оглядом, а ми мусимо подбати, щоби галя була заповнена. І то треба подбати не тільки за те, щоби прийшли свої люди, але треба зацікавити нею Американців. Добре би було, щоби якусь часть тікетів призначити для дітей з американських шкіл і американських учителів. Ми вже маємо доволі добрі звязки з ріжними американськими орґанізаціями. Тому треба памятати, щоби принаймні лідери тих орґанізацій були на нашій виставі. Не забуваймо за це й за день 25. квітня, день вистави.

П. Сокальчук.

Ню Йорк, Н. Й.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Плекаймо нашу пісню.

Елизабетські Українці доложили чимало труду, заки придбали Український Народний Дім. А коли вже його набули, то старалися, щоби він став центром життя нашої громади. І ось тому в Народнім Домі знайшли місце 5 товариств. Є там горожанський клюб, народна школа, клюб танцюристів школи Авраменка, а бракувало ще хору. Вже віддавна були спроби зорґанізовання хору, але всі вони не доводили до дійсного успіху. А без співу й представлень годі притягнути молодь.

Аж цього року вдалося нам зорґанізувати Драматичний Кружок при У. Н. Домі.

Дня 3. березня зійшлися хлопці, дівчата й старші й вибрали зпоміж себе уряд, до якого ввійшли: К. Пілат, голова; п-ні Анна Федош і Ю. Гвізда, заступники; К. Кіцевюк, касієр; П. Пілат, секретар і Анна Луняк заступниця.

Драматичний Кружок вже розпочав роботу і дня 13. квітня відограє „Верховинці", прекрасну драму в трох діях.

Проби співу відбуваються кождого тижня, в понеділок. Режисером і диригентом є усім нам добре відомий педагог з краю, професор О. Стеткевич.

Досі вписалося за той короткий час 25 членів, а кождого тижня приходять нові члени. Маємо надію, що все охоче до співу пристане до нашого Кружка.

При кінці хочу надмінити, що наш Кружок не є ніякою конкуренційною організацією, створеною для конкуренції з хором при церкві з гори міста. Я теж належу до хору на горі міста, але це мені не перешкаджає ходити на проби одного й другого хору. І там і тут такого хору потреба. Тому, хлопці й дівчата, всі як один в понеділки на проби до Народного Дому, а в пятниці на гору міста.

Петро Пілат, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Громадські справи з громадською контролею і з громадським судом.

Справа Українського Народного Дому при 6-тій вулиці є ще далі в Ню Йорку актуальною. Управа Дому хоче притягнути до нього як найбільше членів і товариств. І це цілком зрозуміле.

Але й зрозуміле є те, що люди відстали від Народного Дому. Бо коли якийсь дім має бути народним, то мусить бути під народньою контролею.

Це, що господарка в Народнім Комітеті й у Народнім Домі були ведені по диктаторськи, що співвласники не могли добитися своїх прав, довело до того стану, що Народний Дім перейшов так як би в приватні руки.

А що до цього дійшло, то винні тому ті честилюбиві люди, які нехтували членами і співвласниками Народного Дому.

Я не маю нічого проти цього, щоби ратувати Народний Дім, щоби він став правдивою народною інституцією. І я вірю, що теперішна управа чесно змагає до цього й докладає усіх сил, щоби здобути серед загалу довіре.

Але я є за те, щоби ми, ратуючи У. Н. Дім, передали під народний осуд тих, що завинили, що довели народню інституцію до оплаканого стану, що нехтували голосами і правами членів. Хай загал знає відріжнити ідейну працю від злої. І хай кождий знає, що в громадськім життю треба відповідати за свої вчинки.

Тимко Мелещук.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що квартальний мітінґ відбудеться в неділю, 5 квітня, в годині 1-ій попол., в льокалі У. Н. Дому, 4-та і Ворд ул. На тих зборах мають явитись всі члени та вирівнати свої вкладки. — Петро Позняк, предс.; Гр. Мисишин, кас.; Ст. Верещак, секр.

Вона: Давніще ти все цілими вечорами держав мене за руку.

Він: Так —, та лише тому, щоби ти не грала на фортепяні.

ТАРАС ТРЯСИЛО В БОФАЛО, Н. Й.

Козацькі типи з фільми „Тарас Трясило".

Це перший український історичний фільм, що зображує боротьбу Запорожців проти польських панів, своїх зрадників і татарських наїздників, буде висвітлюватись в:

БОФАЛО, Н. Й. (БЛЕК РАК). — В суботу, дня 4-го квітня, в Парк Театрі, на Амгерст і Ґрент вул. Дві вистави: 1-ша від 6 до 8, а друга від 8 до 10.

Всі Українці в Бофало і околиці повинні масово прийти та побачити фільм, що є найкращим зображенням життя на Україні у великій добі змагань геройських борців низовиків Запорожської Січи. Приходіть сами і кличте своїх знакомих. 78

ПОЗІР! — ПОВІТ ЛУЗЕРН, ПА.!

ОТСИМ ПОВІДОМЛЯЄТЬСЯ ВСІХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ Н. ЛІҐИ В ЛУЗЕРН ПОВІТІ,

— що —

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

— відбудуться —

У ВІВТОРОК, 7. КВІТНЯ 1931

НА ЮНІОН ГАЛИ

в годині 7-мій ввечір.

Проситься кождого члена, котрий має до розпродажі тікети, прибути на збори і здати звіт, скілько хто розпродав тікетів на Бенкет, котрий мається відбути 22-го квітня 1931 р., в Редінґтон Готелю. 78

З пошаною

И. КРИВИЙ,
148 ALMOND LANE,
WILKES BARRE, PA.

На залізниці.

— Що, вже Ню Йорк?

— Ні, ще ні. Ще можете спати.

— То навіщож мене будите? Яж просив вас, щоби ви мене збудили перед Ню Йорком!

— Я й буджу вас тепер, щоби вам сказати, що маєте ще добрих три години часу до спання.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ У ВУНСАКЕТ І ОКОЛИЦІ! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ АМАТОРСЬКОГО КРУЖКА ПРИ УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ СВ. АРХ. МИХАЇЛА

буде відограна українська опера

НАТАЛКА ПОЛТАВКА

в двох діях, Івана Котляревського

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 5-ГО КВІТНЯ (APRIL) 1931 РОКУ

В ЦЕРКОВНІЙ ГАЛИ, 394 Блекстон Стр., ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Початок точно в 4-тій пополудни. 76,8

Вступ для старших 50 центів. — Вступ для дітей 15 центів.

УВАГА! — СОЮЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

:—::—: влаштовує :—::—:

СВЯТОЧНЕ ВІДКРИТТЯ ОБРАЗА Т. ШЕВЧЕНКА

І КОНЦЕРТ

В 70-ЛІТНІ РОКОВИНИ ЙОГО СМЕРТИ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 5-ГО КВІТНЯ (APRIL) 1931 РОКУ

В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИ, 249 COURT STREET, NEWARK, N. J.

Початок в годині 6.30 ввечір.

Проситься ввесь український загал до співучасти в цім святі. **Комітет.** 78

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА.

Клімент Степанек.

ДЕЩО З ЖИТТЯ ЯРОСЛАВА ГАШЕКА

Як Гашек працював.

Я був підчас Гашекової недуги його секретарем і старався, як міг, намовити його до праці. То не було легко.

Частенько диктував він мені у гостинниці „Під Інвалідом". Не легко було там писати за його диктатом. Залюбки сидів Гашек із своїм найліпшим приятелем, малярем Панушкою. В товаристві його бавився добре, а при цьому диктував.

Коли замовив собі мене до хати, то Шура (його приятелька Олександра Львова, яка приїхала з ним із Росії) мусіла зараз варити чай та принести сливовиці. Щойно потім забиралися ми до роботи. Того дня, як я поступив на службу, я радів що „Швейк" прийде на черґу. Я був дуже цікавий побачити, як то Гашек працює. Я уявляв собі, що він поробив собі записки, а тепер лучитиме разом Швейкові переживання.

Та Гашек на моє велике розчарування сказав:

— „Швейка" лишимо ще нині, хай собі спить, а запишемо щось коротенького.

Ми балакали хвилину про ріжні буденні річи, я приготовляв папір, перо й чорнило, аж нараз Гашек підвівся, став ходити по хаті сюди й туди із руками заложеними на плечах і сказав:

— Зачинаймо! Заголовка не писати. Лишити вільне місце. Заголовок напишемо, заки буде готове, залежно від того, що з того буде.

Здавалося, що й сам Гашек не знав його. Він закурив собі папіроску, а я мав мороку, щоби наздоганяти його диктат. Гашек ходив сюди й туди, сідав, викривляв лице, сміявся та радів при останньому реченні, як то йому вдався герой гуморески. Рукопис мусів я вложити у коверту, а він навіть не перечитував його. Так ми відіслали рукопис.

На другий день рано прийшов на черґу „Швейк". Гашек подав мені до половини записану чвертку паперу. Я спитав, де рукопис, та він лише засміявся й відповів:

— Накладчик не може вичекати й безупину домагається рукопису. Тому я зараз післав йому, що я написав, а задержав лише надпочату чвертку паперу, щоби знати, де маю далі писати.

Я сподівався побачити Гашекові записки. Та він мав лише один звичайний бльочок, на якого першій сторінці було щось нашкрябано. Інші сторінки були чисті. Підчас диктування Гашек не взяв навіть того бльочка у руку. Кликав лише разураз Шуроньку та просив чарочку горівки. При цьому обоє нерідко починали суперечку. Шуронька казала, що Ярослав писав уже забагато, не хотіла вже налити горівки, а згодилася щойно тоді, коли він впевнив, що то буде остання чарка. Ті суперечки часом перемінювались у небувалі. Ярослав попадав у лють і кидав Шуроньці чаркою в голову, а часом і поганим призвищем. Та зараз йому було жаль і він просив прощення. Як лише Шуронька рушилася з кімнати, він мерцій потягнув собі порядно із фляшки.

Що дня написали ми вісім сторінок „Швейка". Гашек диктував скоро, одначе робив довгі перерви, крім того перешкаджали йому гості. Записані сторінки посилали ми вечером накладчикові, а задержували лише останню.

Часом зупинився Гашек у середині диктату та казав Швейкові балакати довго небелиці, їсти бальон і кричати поручникові. Я сам часом аж трясся від сміху та мусів просити хвилинки перерви.

Свої короткі оповідання посилав Гашек ріжним часописам, а часто працював рівночасно над кількома статтями. Коли не мав грошей — а це траплялося в нього дуже часто — а потребував грошей, то більше дбав про ті дрібні оповідання, ніж про „Швейка". Він діставав багато пропозицій від накладчиків. Від багатьох читачів і ріжних товариств проходили привіти з просьбою, щоби видав наступний том „Швейка", бо вони так дуже ждуть дальшого.

Гашек був дуже гордий з таких успіхів. Та найбільшу радість справив йому видавець одного чеського часопису в Шикаґо.

Він повідомив Гашека, що хоче друкувати „Доброго вояка Швейка" в недільному додатку „Єдности". В Америці, щоправда, не потребує дозволу автора, одначе з огляду на те, що ця книжка така надзвичайна, просить дозволу у Гашека. Гашек дуже був гордий з того, що його на-пів готову працю мали вже читати в Америці. Також вістка, що редактор американського часопису посилає йому якусь суму в долярах — здається мені, було це сто долярів — врадувала Гашека. Він навіть згодився гострі вислови „Швейка" заступити лагіднішими. Гашек зробив це нерадо, та американський редактор впевняв його, що не може уявити собі, щоби міг „Швейка" друкувати в Америці докладно, слово в слово.

„Швейк" появився потім дійсно, а Гашекові приходило точно кожне число.

Гашекова ґардероба.

Гашекова ґардероба не була велика. Одяг, у якому я його бачив, як познакомився з ним, мусів небаром перестати носити. Лишився йому зношений одяг, а він дав собі вшити новий, темносиній, на неділю. В літі купив собі свого роду „оверол" з темносинього полотна, як на сорочки, підперізував його ременем і називав „рубашкою".

Гашек мав дві парі черевиків. Коли він помер, ствердила Шурочка, що одної пари бракувало. Ми здогадувалися, що він подарував їх комусь коротко перед смертю. Коли і хто забрав черевики, ми ніколи того не ствердили.

То не було нічого надзвичайного. Часто заходив хтось із його приятелів (неодного з них Гашек узагалі не знав), і просив його, щоб подарував йому черевики. Гашек давав. Коли не було „непотрібних" черевиків, то Гашек писав записку до шевця, у якого товариш міг собі дібрати потрібні черевики.

Один із тих товаришів, що вже три дні їв і пив у Гашека, а крім того дістав записку на пару черевиків, відїхав потім у Прагу. Тут простісенько пішов до п. Синека, Гашекового накладчика, сказав, що Гашек здоровить його та що казав переказати, щоби накладчик виплатив йому (Гашековому приятелеві) 200 чеських корон.

Накладчик Синек не підозрівав у цьому ніякого підступу, виплатив 200 ч. к. і повідомив про те Гашека. Гашек дуже обурився і тепер погоджувався з Шуронькою, що від таких „приятелів" треба втікати.

Гашеків бизнес.

Гашек ніколи не мав досить готівки. На щоденне життя й алькоголь він видавав дуже багато. Кожного, хто зробив йому якусь малу прислугу або якусь роботу, винагороджував по лицарськи. Люди мали повне довіря до Гашека, чекали спокійно на заплату, бо всі знали, що Гашек платить усе до останнього сотика.

Найбільший дохід приніс йому „Швейк". У 1922. році вийшло вже 4-те видання першого і трете другого тому. Одначе Гашек ніколи не ждав, аж йому накладчик пришле гроші, а все неструджено вибирав їх. Накладчик мусів навіть телеграфічно посилати гроші. Часом Гашек мусів ждати 2—3 дні, заки наша невеличка почта могла виплатити великі суми. Гашека це страшно сердило. Часто накладчик замісць грошей присилав лише листа з запитом, що є з дальшою частю „Швейка". Після такого листа Гашек звичайно набирав одушевлення. На другий день відходила на почту знову частина рукопису, а той зараз присилав гроші.

(З чеського переклав **М. Н.**).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ФІНІКСВІЛ, ПА.

На визвольну боротьбу.

Друга коляда й щедрівка в нашій громаді призначена на визвольну боротьбу. Наша громада не дуже велика числом, але ділом перевищає може й більші громади. У нас ще тече кров козацька, бо коли ми пішли по коляді, то нас усі дуже красно приймали й охатно давали на визвольну боротьбу. Олекса Потопа не жалував своїх сил і заохочував других на допомогу нашим борцям.

Колядували на цю ціль: Олекса Потопа, Прокіп Кріль, Микола Ступницький, Олекса Волошанський і Іван Сушко. Жертвували по 1 дол.: Д. Грабовський, І. Костира, Г. Білюх, І. Дзедзій, Ф. Цюх, А. Нечипор, І. Лисобий, Ф. Фуга, Й. Подсобінський, І. Бохняк, П. Цалар, Elwood Hamton (Англієць); по 50 цнт.: М. Ступницький, О. Волошанський, Г. Критович, І. Яворський, І. Білинський, М. Воробець, Д. Савчин, П. Садовський, І. Хома. Разом з коляди прийшло 16 долярів і 50 цнт.

Щедрівка. Щедрували: Олекса Потопа, Дмитро Савчин, Петро Подідворний і Прокіп Кріль.

Жертвували по 1 дол.: П. Подідворний, О. Ямбор, Ю. Карпінець, І. Мосюк; по 50 ц.: М. Янковський, Ф. Дименюк, І. Довганюк 1 дол. 25 цнт.; Д. Боднарчук 2 дол.; С. Ткачук 1 дол. 50 цнт. Разом Щедрівки зібрано 8 дол. 75 цнт.; коляди 16 дол. 50 цнт. Всього разом 25 дол. 25 ц. Розходу було 25 ц. Чистих грошей лишилося 24 д., які вислано через Обєднання на визвольну боротьбу.

Прокіп Кріль,
бувший січовик.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

Коляда на Рідний Край.

Від товариства св. Василія Великого, від. 364 У. Н. Союза, займалися колядою: Стефан Чорній, Микола Пекний, Дмитро Малко, Ігнатій Гаврик. Заколядували $67.50. Розходу було $3.50. Переслано до краю через Обєднаннє $64, з яких призначено $40 на визвольну боротьбу, а $24 на Рідну Школу.

Коляду зложили: о. Л. Левицький 5 дол.; П. Головчак 3 дол.; П. Ольховий 2 дол.; д-р Гнатишин, П. Біленський, Д. Малко, Н. Шигда, А. Кузьменко, Н. Ярига, С. Кравчук, М. Баюк, Й. Жовківський, І. Гаврик, І. Улан, А. Сербай, І. Бдзік, І. Касіян, І. Кухта, С. Тарасяк, С. Біґановський, І. Ольховий, Г. Кукіз, Г. Кравчишин, Н. Пікула, В. Савка, І. Сподар, Н. Пекний, П. Крих, В. Сенюк, М. Білецький, І. Шарко, М. Лев, М. Бурко, М. Небожук, М. Сподар, Г. Юрочко, І. Занько, Т. Данилович, І. Робурецький, А. Попіль, О. Грицик, В. Баланрюк, Каплеш, О. Годованський, М. Ґрінович, І. Гоманчук, Д. Пастернак, Д. Занько, І. Сало, Т. Дутка, Й. Бицьь, С. Бохонок по 1 дол.; Г. Прийма, П. Робурецький, В. Венц, Г. Носаль, Н. Шийка, П. Білаш, Іваневич, П. Ґавронський, І. Сенюта, А. Філь, Т. Лопушак по 50 цнт.; Н. Шайна 75 ц..; Кузьмик і А. Мураль по 1 дол.; А. Герман 25 центів.

За Уряд Товариства:
Й. Бицьь, предсідатель; **В. Савка,** касієр; **І. Сподар,** секретар.

—o—

РІВЕР ГЕД, Н. Й.

Коляда на Рідну Школу.

В нашій місцевости по коляді на Рідну Школу ходили: Н. Худяк, І. Самотіс, І. Павликівський, І. Терешко, М. Барнич, Н. Прихідний. Заколядовано 45 долярів, які переслано до Рідної Школи через Обєднання. Крім того вислано на туж ціль 30 купонів з уділів Земельного Банку. Ці купони подаровані мною, М. Худяком. Коляду зложили: Д. Ковалишин 3 дол.; І. Павліковський, Катерина Павліковська, І. Самотіс, М. Худяк, М. Дух, Р. Демчук по 1 дол.; І. Ломаґа, А. Каплар по 2 дол.; М. Баковський, Й. Ніжзловський, С. Терешко, С. Басараб, М. Стахів, Я. Махно, М. Наволінський, П. Луцький, В. Бандрівський, М. Барнич, Д. Тимчак, М. Прихідний, Катерина Драбанюк, Г. Яцинич, М. Терешко, П. Гаврилюк, П. Корзун, Т. Гірчиця, Г. Гірчиця, І. Стахнік, С. Кучма, М. Стахнік, М. Вівчар; Анна Кулецька по 1 дол.; І. Барнич, В. Гірчиця, М. Бандровський, П. Войтина по 2 дол.; Г. Чаплик 50 цнт.; Юстина Форній, С. Гірчиця по 25 цнт.

М. Худяк.

—o—

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

На читальню „Просвіти" в Стриганцях.

На читальню „Просвіти" в селі Стриганцях, пов. Бережани зложили: Ю. Сорока 10 дол.; А. Лех 7 дол.; І. Чорний, Г. Болюх, Р. Ружило, Д. Лободяк, І. Пригорський, К. Бойко, М. Варчак, П. Вапко, О. Рекрут по 1 дол.; Г. Дулеба 2 дол.; І. Жарський, П. Накопінський по 50 цнт.; А. Боґрань 1 дол. Разом 30 дол.

За комітет:
А. Лех,
Провіденс, Р. Ай.
Юрій Сорока,
Ню Йорк, Н. Й.

НОРТУМБЕРЛЕНД, ПА.

Коляда на Рідний Край.

Бр. св. Михаїла, від. 357 У. Н. Союза, зложило жертву на Рідний Край з своєї каси в сумі 25 долярів. Члени зложили коляду на народні цілі: по 1 дол.: І. Михайловський, О. Гвоздій, С. Скрут, М. Фариник, А. Возний, Ю. Єднорок, Д. Ґуриш, О. Вальчук, Я. Сокальчук, Ю. Кретів, І. Кушлик, О. Клапко, О. Ратушняк, Т. Фостик, Г. Твердий, М. Волинський, Г. Бурбела; по 50 цнт.: П. Дейнека, М. Чмир, П. Ґавазин; Юлія Пентелей 25 цнт. Разом зібрано 43 дол. і 75 центів. Жертви розділено так: 10 долярів на Рідну Школу в краю, 10 дол. на інвалідів української армії, а 23 дол. 75 цнт. на визвольну боротьбу.

Андрій Возний.

—o—

ПАЛМЕРТОН, ПА.

Коляда на Рідний Край.

Заходом від. 369 У. Н. Союза ходили колядувати по членах: Гнат Климишин, Павло Сеньків, Семко Деркач, Василь Дутко і Григорій Березяк.

Заколядували 25 долярів. Коляду зложили слідуючі члени: по 1 дол.: Г. Климишин, П. Сеньків, С. Деркач, В. Дутко, С. Новацький, Д. Коцюбинський, М. Марців, М. Куба, А. Деркач, С. Дмитрик, А. Пастух, о. Ф. Вонн, А. Фринько, Л. Шийка, В. Січак, У. Н. Дім, І. Пиць, Д. Мілкович; по 50 ц.: В. Борута, Д. Вересюк, О. Сахан, І. Кодтонюк, П. Трескот, О. Маціканич, Д. Савчинець, А. Малий, П. Пероганич, Г. Сірський, І. Мазепа, Я. Марунич, В. Завалій; К. Литвин і М. Кость по 25 цнт.

Вся сума розділена на три части: на Рідну Школу 10 дол.; на визвольну боротьбу 10 дол.; на інвалідів 5 дол.

Гроші вислано до Рідного Краю через Обєднання.

Павло Сеньків, секр.

—o—

Як ми помагаємо Рід. краєви

РУТЛЕНД, ВТ.

Жертва на Рідний Край.

Громадянин Іван Кінах переслав через Обєднання до Рідного Краю 10 долярів пожертви. Гроші призначено так: 4 дол. на Рідну Школу, 3 дол. на Просвіту і 3 дол. на визвольну боротьбу.

—o—

СУНДЕРЛЕНД, МАСС.

Жертва на Рідний Край.

Громадянин Теодор Тимкович переслав через Обєднання від себе й від дружини 10 дол. пожертви на Рідний Край. Гроші призначено: 2 дол. на „Просвіту", 4 дол. на Рідну Школу й 4 дол. на визвольну боротьбу.

ЙОНГСТАВН, О.

На Рідну Школу.

Громадянин Ю. Пуптах переслав 10 дол. жертви через Обєднання на Рідну Школу в краю.

—o—

ІЗЕЛИН, ПА.

Коляда на Рідний Край.

Брацтво св. Петра й Павла, відділ 400 У. Н. Союза, переслало через Обєднання до Рідного Краю 16 дол. 50 цнт. коляди. Коляда розділена порівно на Рідну Школу й на визвольну боротьбу.

М. Воловецький.

—o—

СЕЙР, ПА.

Збірка на Край.

Товариство Вільні Козаки, від. 236 У. Н. Союза, переслало через Обєднання 14 дол. 50 ц. на визвольну боротьбу. Це жертва членів Товариства.

В. Бабій, предс., І. Фенчак, кас. і М. Ковалевич, секр.

—o—

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На визвольну боротьбу.

Через Обєднання переслано до Краю на визвольну боротьбу 26 дол. 46 цнт. Це решта грошей, що лишилася на моїх руках з Листопадового свята, після того, як перша висилка грошей була проголошена в Свободі з 31. грудня 1930 р.

П. Кобильник, кас. свята.

—o—

БРУКЛИН, Н. Й.

На Рідну Школу.

Хор Української Молодіжи переслав через Обєднання 25 дол. на Рідну Школу. Гроші видані з власної каси Товариства.

В. Савіцький.

—o—

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Коляда на Рідну Школу.

Хор імени Лисенка з Коляди на Рідну Школу переслав через Обєднання до Рідного Краю 100 дол.

С. Гладкий.

ПОВОРОТ ТАРЗАНА.

(45)

Тривожними викриками самиці-малпи звернули увагу інших малп на Тарзана. Кілька сильнійших малп обступили Тарзана, приглядаючись здалека до нього. Нарешті, вискаливши зуби й показуючи свої величезні кли, кілька найсильнійших малп почали поволі приступати ближче до Тарзана. Тоді Тарзан звернувся до одної малпи мовою малп зі словами: „Карнат, я Тарзан з малп! Хіба ти мене не пізнав?"

—o—

„Ти памятаєш, як ми разом з тобою дратували страшного льва Нуму, коли ми ще були дітьми?" Малпи зі здивованням спинилися, а Карнат почав пильно вдивлятися в Тарзана. „Хіба ти, Карнате, — говорив далі Тарзан, не пізнаєш свого бувшого короля, який убив могучого й жорстокого Керчака? Дивися на мене! Я той самий Тарзан, відважний, і сильний, непереможний в бійці, якого ти вже давно знаєш".

—o—

Малпи зі здивованням щось бурмотіли поміж собою, приступаючи з недовірям ближче до Тарзана. „Чого ти хочеш між нами?", запитав Карнат. „Лише спокою і миру відповів Тарзан. Малпи почали нараджуватися поміж собою. По нараді до нього звернувся Карнат зі словами: „Тоді ходи з нами з миром, Тарзане з малп". Після цих слів Тарзан зістрібнув зі свого дерева на землю й опинився в колі здивованих малп, які його не знали, або які були ще молодими, коли від них пішов Тарзан, щоб памятати його.

—o—

Знайомі малпи не робили жадних привітів, як то звичайно робиться між людьми, коли хто зявлявся між ними після двохрічної розлуки. Малпи пішли далі своєю дорогою, не звертаючи жадної уваги на Тарзана, котрий ішов поміж ними так, ніби він зовсім не відлучався від своїх малп. Та всеж молоді самиці ховали кілька днів своїх дітей перед Тарзаном, боячись, щоб він не зробив якого лиха їм. Скоро й молоді діти-малпи звикли до Тарзана, а самиці перестали боятися за них.